

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ISSN 2523-4536

**НАУКОВІ ПРАЦІ
МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ**

**SCIENTIFIC WORKS
OF INTERREGIONAL ACADEMY
OF PERSONNEL MANAGEMENT
ECONOMIC SCIENCES**

Випуск 2 (78), 2025

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

Редакційна колегія

Датій О. І., д-р екон. наук, проф., Міжрегіональна Академія управління персоналом – **Головний редактор**

Бутенко Н. В., д-р екон. наук, проф., Київський національний університет імені Тараса Шевченка – **заступник Головного редактора**

Андріющенко К. А., д-р екон. наук, проф., Державний університет інфраструктури та технологій

Антоненко І. Я., д-р екон. наук, проф., Національний університет харчових технологій

Бердар М. М., д-р екон. наук, проф., Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Бойченко Е. Б., д-р екон. наук, проф., Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

Бондаренко В. М., д-р екон. наук, проф., Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Борецька Н. П., д-р екон. наук, проф., Київський національний університет технологій та дизайну

Вербівська Л. В., канд. екон. наук, доц., Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Габчак Н. Ф., канд. геогр. наук, доц., Ужгородський національний університет

Галаченко О. О., д-р екон. наук, проф., Вінницький інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом

Ганжуренко І. В., д-р екон. наук, проф., Міжрегіональна Академія управління персоналом

Горбач Л. М., канд. екон. наук, доц., Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського Міжрегіональної Академії управління персоналом

Грановська В. Г., д-р екон. наук, доц., Херсонський державний аграрно-економічний університет

Дугар Т. Є., канд. екон. наук, доц., Полтавський державний аграрний університет

Дячков Д. В., д-р екон. наук, доц., Полтавський державний аграрний університет

Жиленко К. М., д-р екон. наук, доц., Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Заяць О. І., д-р екон. наук, доц., Ужгородський національний університет

Зибарева О. В., д-р екон. наук, проф., Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Капеліста І. М., канд. наук з держ. упр., Міжрегіональна Академія управління персоналом

Карпенко А. В., д-р екон. наук, доц., Національний університет «Запорізька політехніка»

Кришталь Г. О., д-р екон. наук, проф., Міжрегіональна Академія управління персоналом

Крутько М. А., канд. екон. наук, доц., Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Курмаєв П. Ю., д-р екон. наук, проф., Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Машіка Г. В., д-р геогр. наук, доц., Ужгородський національний університет

Могилевська О. Ю., д-р екон. наук, доц., Київський міжнародний університет

Моторин Р. М., д-р екон. наук, проф., Київський національний торговельно-економічний університет

Негода Ю. В., д-р екон. наук, доц., Національний університет біоресурсів і природокористування України

Нестерчук І. К., канд. геогр. наук, доц., Поліський національний університет

Підвальна О. Г., канд. екон. наук, доц., Вінницький національний аграрний університет

Плаксієнко В. Я., д-р екон. наук, проф., Полтавський державний аграрний університет

Пристемський О. С., д-р екон. наук, доц., Херсонський державний аграрно-економічний університет

Самойлик Ю. В., д-р екон. наук, проф., Полтавський державний аграрний університет

Сьомич М. І., д-р екон. наук, проф., Полтавський державний аграрний університет

Удовенко І. О., канд. екон. наук, доц., Уманський національний університет садівництва

Утенкова К. О., д-р екон. наук, доц., Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва

Фірсова С. Г., канд. екон. наук, доц., Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Цимбал Л. І., д-р екон. наук, проф., Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Шоробура І. М., д-р пед. наук, проф., Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

Ящишина І. В., д-р екон. наук, проф., Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка

Malgorzata Okreglicka, dr. hab., prof. PCz, Czestochowa University of Technology (Poland)

Wioletta Wereda, PhD, Military University of Technology (Poland)

«Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Економічні науки» включено до переліку наукових фахових видань України в галузі економічних наук (категорія «Б») на підставі Наказу МОН України від 29 червня 2020 року № 735 (додаток 4)

Спеціальності: 051 – Економіка; 071 – Облік і оподаткування; 072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок; 073 – Менеджмент; 075 – Маркетинг; 076 – Підприємництво та торгівля; 241 – Готельно-ресторанна справа; 242 – Туризм; 292 – Міжнародні економічні відносини.

Затверджено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол від 21.05.2025 р. № 4)

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа:

Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1173 від 11.04.2024 року

Ідентифікатор медіа: R30-03893

DOI: 10.32689/2523-4536

Наукові праці МАУП. Економічні науки. 2025. Вип. 2 (78). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025. 176 с.

Публікуються статті науковців, які досліджують актуальні проблеми розвитку економіки. Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, кого цікавить розвиток економічної науки в Україні.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА

Айрапетов М. А.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОСУВАННЯ ПРОДУКЦІЇ НА ЗОВНІШНІ РИНКИ.....7

Братусь Г. А., Мазур Ю. В., Козлова А. І.

АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ
ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.....15

Васильчак С. В., Дубина М. П., Бойченко Е. Б.

ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ
В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....21

Масло А. І.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ БІРЖОВИХ АКТИВІВ
НА ОРГАНІЗОВАНИХ ТОВАРНИХ РИНКАХ.....28

Можарський Б. Л.

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....34

Пилипченко О. О., Семенець-Орлова І. А.

ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНОГО ПОТОКУ З УКРАЇНИ.....39

Сологуб Д. Е., Скиба Г. І.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ МАЙБУТНЬОГО:
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ, БЛОКЧЕЙН ТА ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ.....48

Тищенко Т. І., Грецька І. Г., Ченцова Ю. П.

РЕГІОНАЛЬНИЙ ЧИННИК ДІАГНОСТИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ
ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА.....56

Чирва О. Г., Дяченко О. В.

ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....63

Шинькович А. В.

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОСТІ У КОНТУРІ АСЕКУРАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ68

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Рябчук О. Г., Лінива К. М.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....75

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

Білоус Р. П., Скиба Г. І.

АДАПТАЦІЯ ФІНАНСОВИХ СТРАТЕГІЙ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО УМОВ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: АНАЛІЗ ПРАКТИЧНИХ КЕЙСІВ.....82

Гудзь О. Є.

ІПОТЕЧНИЙ РИНОК: МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ
У ПЕРІОД ПОСТВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ.....87

Кретов Д. Ю.

ТЕНДЕНЦІЇ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УМОВАХ
ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ.....93

Лелик Л. І., Магас Н. В., Дубчак В. О. КОНЦЕПЦІЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	100
Маслак Н. Г. СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ.....	108

МЕНЕДЖМЕНТ

Боденчук Л. Б., Приходько О. Ю., Пирлог О. С. МОТИВАЦІЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	115
Будько О. В., Снімщikov А. О. УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ БАНКІВ.....	121
Матвєєва Ю. А., Олешко О. М., Опанасюк Ю. А. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ В МЕДИЧНИХ ОФІСАХ НА ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ	129
Ребрик П. М. РОЛЬ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ СТИМУЛІВ У ПІДВИЩЕННІ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	138
Третьякова А. І. ВІМ-ТЕХНОЛОГІЇ: НОВИЙ СТАНДАРТ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ У БУДІВНИЦТВІ.....	144
Чернявський І. Ю. ВЕКТОРИ АДАПТАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ ДО УМОВ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	152

МАРКЕТИНГ

Дідухович А. М., Романова Л. В. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕСТОРАННОГО СЕРВІСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ ТА ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ	158
Корман І. І., Семенда О. В., Макушок О. В. ІНТЕГРАЦІЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ЦИФРОВИХ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЯХ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ.....	166

ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

Шалева О. І. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ПЛАНОГРАМАМИ ЯК НАПРЯМ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МЕРЧЕНДАЗИНГУ В СУЧАСНОМУ РИТЕЙЛІ.....	173
--	-----

ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА

Безручко Л. С., Жук Ю. І., Філь М. І. ЗНАЧЕННЯ КУЛІНАРНИХ ТРАДИЦІЙ ІТАЛІЇ У РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ МІСТА ЛЬВОВА.....	182
--	-----

ТУРИЗМ

Осіпчук А. С., Заєць В. М. ШЛЯХИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ТУРИЗМУ	188
--	-----

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/78-8>
УДК 352.862.4

Тищенко Т. І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та менеджменту,
Західнодонбаський інститут
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна академія управління персоналом»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8359-0541>

Грецька І. Г.

доцент кафедри економіки та менеджменту,
Західнодонбаський інститут
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна академія управління персоналом»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0529-8923>

Ченцова Ю. П.

доцент кафедри економіки та менеджменту,
Західнодонбаський інститут
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна академія управління персоналом»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9453-0864>

Tyshchenko Tetiana

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor at the Economics and Management Department,
The West-Donbas Institute of the
Private Joint Stock Company “Higher education institution
“The Interregional Academy of Personnel Management”

Hretcka Inna

Associate Professor at the Economics and Management Department,
The West-Donbas Institute of the
Private Joint Stock Company “Higher education institution
“The Interregional Academy of Personnel Management”

Chentsova Yuliia

Associate Professor at the Economics and Management Department,
The West-Donbas Institute of the
Private Joint Stock Company “Higher education institution
“The Interregional Academy of Personnel Management”

РЕГІОНАЛЬНИЙ ЧИННИК ДІАГНОСТИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

REGIONAL FACTOR IN DIAGNOSING THE EFFICIENCY OF THE ECONOMIC ENVIRONMENT

У статті розглядається комплексний підхід до оцінки ефективності економічного середовища регіонів, що передбачає використання широкого спектра показників, включаючи економічні, соціальні та екологічні аспекти. Автор акцентує увагу на важливості застосування факторного аналізу для виявлення взаємозв'язків між різними складниками економіки та соціальної сфери, а також на необхідності інтеграції інноваційних підходів, таких як принципи циркулярної економіки, для сталого розвитку регіонів. Окрему увагу приділено рекомендаціям для підвищення стійкості та конкурентоспроможності регіональних економік, включаючи розвиток інноваційної інфраструктури, оптимізацію використання ресурсів, розвиток транспортної інфраструктури та підтримку малого і середнього бізнесу. Провідним елементом є також залучення іноземних інвестицій для забезпечення економічного зростання.

Ключові слова: економічне середовище, регіональний розвиток, конкурентоспроможність, циркулярна економіка, інноваційна інфраструктура.

The article examines the main aspects of diagnosing the effectiveness of the economic environment of regions, which is an important stage in ensuring sustainable development of territories in the context of globalization and a rapidly changing economic environment. The purpose of the study is to develop theoretical and methodological principles for diagnosing the economic environment in a regional context, as well as to determine approaches to assessing its effectiveness. The study is aimed at substantiating methods for analyzing socio-economic processes in regions, identifying the main factors of influence and forming practical recommendations for increasing the sustainability and competitiveness of regional economies. The author emphasizes the need for a comprehensive approach to assessment, which includes the analysis of not only traditional economic indicators, such as gross domestic product (GDP), investments and the unemployment rate, but also social, environmental and innovation factors. Important aspects are also an assessment of the level of digitalization, the use of natural resources and the level of environmental sustainability, which directly affect the competitiveness of regions. Particular attention is paid to the application of the principles of the circular economy, which allow reducing raw material costs and improving the environmental situation, as well as the development of innovative infrastructure as one of the key factors for increasing the competitiveness of regions. Practical recommendations for strengthening the economic sustainability of regions are considered, including: the development of innovative infrastructure, optimizing the use of resources, modernization of infrastructure and transport links, supporting small and medium-sized businesses, creating clusters and attracting foreign investment. The authors emphasize that taking into account the specifics of each region and using modern diagnostic tools will allow developing effective development strategies that will contribute to economic growth and increasing the sustainability of regional economies in the long term.

Keywords: economic environment, regional development, competitiveness, circular economy, innovative infrastructure.

Постановка проблеми. Сучасні економічні процеси значною мірою визначаються особливостями регіонального розвитку, що обумовлює необхідність комплексної оцінки ефективності економічного середовища з урахуванням просторових характеристик. Відмінності у рівні розвитку територій, ресурсному потенціалі, структурі господарського комплексу та демографічних аспектах створюють неоднорідність економічного простору, що потребує специфічних підходів до діагностики його стану. Аналіз ефективності економічного середовища на регіональному рівні дозволяє оцінити спроможність територій до сталого розвитку, виявити диспропорції у розподілі ресурсів та визначити пріоритетні напрями державної та місцевої політики. Однією з головних проблем у цій сфері є відсутність єдиної методології оцінювання, яка б враховувала як макроекономічні показники, так і специфіку кожного регіону.

Особливе значення має розробка методів діагностики, що поєднують кількісні та якісні підходи до оцінки економічної ефективності, зокрема з урахуванням рівня інвестиційної привабливості, інноваційного потенціалу, соціально-економічної стабільності та рівня конкурентоспроможності. Додатковою проблемою є динамічність економічного середовища, що вимагає адаптивних інструментів для оцінки регіональної ефективності з можливістю коригування стратегічних рішень залежно від змін у внутрішніх і зовнішніх умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сфері економічної діагностики та регіонального розвитку демонструє широкий спектр підходів. А. Бакалінська [1] акцентує

увагу на концептуальних основах економічної діагностики, що включають систематизацію інструментів для оцінки ефективності економічних систем. А. Кучер, Л. Кучер, Ю. Пашенко [2] досліджують циркулярну економіку як важливий компонент сталого розвитку аграрного сектору в умовах євроінтеграції, підкреслюючи значення екологічно ефективних моделей. О. Лазарева [3] пропонує методи діагностики соціально-економічного стану регіонів, зосереджуючи увагу на їх комплексній оцінці для прогнозування розвитку. К. Пугачевська [4] розглядає регіональний розвиток як чинник конкурентоспроможності, підкреслюючи важливість інтеграції різних складових для посилення економічної стійкості регіонів. О. Єрмакова [5] у своїй монографії акцентує на глокалізації як стратегії інноваційного розвитку регіонів України. С. Сухінін [6] описує методологічні засади регіональної діагностики в контексті соціально-економічної географії, а О. Шандрівська [7] аналізує детермінанти розвитку соціально-економічного простору України через призму концепції регіоналізації.

Метою дослідження є розробка теоретико-методологічних засад діагностики економічного середовища в регіональному контексті, а також визначення підходів до оцінки його ефективності. Дослідження спрямоване на обґрунтування методів аналізу соціально-економічних процесів у регіонах, ідентифікацію основних факторів впливу та формування практичних рекомендацій щодо підвищення стійкості й конкурентоспроможності регіональних економік.

Виклад основного матеріалу. Економічне середовище регіону є комплексною

системою, що формується під впливом сукупності соціально-економічних, політичних, інституційних та екологічних факторів. Діагностика його ефективності дозволяє оцінити рівень розвитку території, виявити ключові проблеми та визначити шляхи їх подолання. У сучасних умовах, коли регіональна політика відіграє дедалі більшу роль у забезпеченні стійкого економічного зростання, зростає потреба у розробці методичних підходів до аналізу регіонального чинника в оцінці ефективності економічного середовища. Регіональна специфіка впливає на інвестиційну привабливість, конкурентоспроможність підприємств, рівень зайнятості населення та інноваційну активність. Відмінності у природно-ресурсному потенціалі, транспортній доступності, інфраструктурному забезпеченні та рівні цифровізації створюють нерівномірність економічного розвитку, що ускладнює використання уніфікованих методів оцінки. Саме тому необхідним є застосування диференційованих підходів до аналізу регіонального економічного середовища, що дозволить більш об'єктивно оцінювати його стан і прогнозувати подальші зміни.

Діагностика економічного середовища регіонів є провідним інструментом для оцінки та прогнозування соціально-економічного розвитку територій. Вона спрямована на виявлення слабких місць, визначення потенційних ризиків та формування рекомендацій для підвищення ефективності регіональної економіки. С. Сухінін у своїй роботі розглядає регіональну діагностику як відносно новий напрям у соціально-економічній географії, акцентуючи увагу на її сутності, структурі та методах дослідження. Він підкреслює, що регіональна діагностика включає аналіз особливостей функціонування та розвитку соціально-економічних систем, дослідження тенденцій та факторів, що впливають на відтворювальні процеси, а також оцінку зовнішнього та внутрішнього середовища регіону [6].

Регіональна діагностика дозволяє не лише оцінити поточний стан соціально-економічних систем, а й виявити структурні диспропорції, що гальмують їхній розвиток. Вона слугує основою для ухвалення стратегічних рішень щодо підвищення конкурентоспроможності регіонів, оптимізації розподілу ресурсів та формування ефективної політики регіонального розвитку. Враховуючи динамічні зміни в економіці та суспільстві, діагностика також виконує функцію прогнозування, дозволяючи адаптувати управлінські механізми до нових викликів та тенденцій.

Інший підхід до діагностики регіонального ринку праці визначає процес встановлення та вивчення причин і явищ, що характеризують стан системи, з метою передбачення можливих відхилень і попередження порушень нормального режиму її функціонування. Він наголошує на необхідності комплексного оцінювання стану регіонального ринку праці, включаючи диференціальну, функціональну та прогнозну діагностику.

О. Шандрівська аналізує структурні трансформації економіки України, зокрема на рівні регіонів. Дослідження зосереджене на визначенні факторів, що впливають на соціально-економічний розвиток територій, а також на розподілі регіонів за рівнем їх економічного зростання. Науковець наголошує, що ефективність економічного середовища значною мірою залежить від регіональної специфіки, яка включає рівень промислового та інноваційного розвитку, стан інфраструктури, трудові ресурси та інституційне забезпечення. У дослідженні підкреслюється, що пандемія COVID-19 стала своєрідним каталізатором змін у регіональній економіці, актуалізуючи потребу в адаптивних механізмах управління та діагностики економічних процесів [7].

О. Шандрівська звертає увагу на необхідність розробки комплексної методики оцінки ефективності регіонального економічного середовища. Така методика повинна враховувати не лише макроекономічні показники, а й динамічні характеристики соціально-економічних процесів, у тому числі рівень діджиталізації, структурні диспропорції та фактори ризику.

Щоб оцінити ефективність регіональної економіки, необхідно підходити до цього питання з урахуванням динамічних факторів, що постійно змінюються. Потрібно враховувати вплив технологічних інновацій, цифровізації та розвитку інфраструктури. Поглиблена інтеграція регіонів у глобальні економічні процеси змінює класичні підходи до управління, що вимагає перегляду політики і практик на місцевому рівні. Також, значну роль у розвитку економіки відіграє людський капітал, зокрема рівень освіти та професійної підготовки населення, що безпосередньо впливає на ефективність праці. В умовах цифрової трансформації стає критичним розвиток компетенцій у галузях, пов'язаних з ІТ-технологіями та інженерією, що дозволяє створювати нові економічні можливості для регіонів. Окрему увагу варто звернути на інституційну спроможність регіонів. Органи місцевого самоврядування мають

бути готовими адаптувати політику до нових умов, активно залучати інвестиції та створювати умови для розвитку бізнесу. Успішні практики включають ефективне використання національних і міжнародних ресурсів для фінансування проєктів, спрямованих на модернізацію економіки та покращення якості життя на місцях.

Процеси глобалізації та інтеграції вимагають від регіонів гнучкості у виборі стратегій розвитку, що передбачає поєднання ендегенних ресурсів із зовнішніми можливостями. Саме тому вдосконалення методології діагностики економічного середовища з урахуванням регіональної специфіки сприятиме підвищенню рівня стійкості та конкурентоспроможності регіональних економічних систем.

К. Пугачевська наголошує на важливості регіонального розвитку як основи для забезпечення економічної стабільності та підвищення конкурентоспроможності окремих територій. Авторка вказує на те, що конкурентоспроможність регіонів безпосередньо залежить від їх здатності адаптуватися до змінюваних умов глобальної економіки, зокрема через врахування специфічних умов, таких як природно-ресурсний потенціал, розвиток інфраструктури, технологічні інновації та рівень людського капіталу. Одним із центральних аспектів, на її думку, є твердження про те, що «основним параметром, який визначає регіональний розвиток і конкурентоспроможність регіональних економік, є рівень життя населення відповідних регіонів» [4, с. 63].

Це твердження наголошує на тому, що розвиток економіки на регіональному рівні не може бути оцінений лише через макроекономічні показники, такі як валовий внутрішній продукт (ВВП) чи рівень інвестицій. Надзвичайно потрібним є також соціальний вимір – якість життя населення, рівень доступу до медичних та освітніх послуг, рівень безробіття та доходів. Саме ці соціальні аспекти формують стабільність економічної ситуації в регіоні та є індикаторами того, наскільки ефективно використовується потенціал цього регіону.

К. Пугачевська підкреслює, що аналіз рівня життя населення дає можливість не лише оцінити поточний стан, а й передбачити подальші тенденції розвитку. Вона зауважує, що в умовах змінюваного глобального середовища, регіони повинні знаходити нові шляхи інтеграції в національну економіку, адаптувати свої стратегії розвитку до нових викликів [4, с. 64].

Це розвиток інфраструктури, стимулювання підприємництва, підвищення рівня освіти і професійної підготовки кадрів, а також забезпечення більш ефективного використання природних ресурсів.

А. Бакалінська аналізує різні підходи до оцінки рівня розвитку регіонів, визначаючи основні критерії, які мають використовуватися для комплексної економічної діагностики. Авторка наголошує, що оцінка регіонального розвитку повинна враховувати не лише традиційні економічні показники, а й соціальні, екологічні, інституційні та інноваційні фактори, які визначають потенціал та стійкість регіональних економік [1, с. 146–147]. Однією з центральних тез є те, що економічна діагностика повинна включати аналіз фінансового, адміністративно-правового, природно-екологічного, інвестиційного, інноваційного та соціального складників розвитку регіону. Лише комплексний підхід дозволяє отримати об'єктивну картину ефективності функціонування регіональної економіки та сформулювати ефективні заходи з її вдосконалення.

Ефективність регіонального розвитку значною мірою залежить від наявності прозорих механізмів управління, законодавчої підтримки регіональних ініціатив та рівня бюрократичного навантаження на бізнес. У цьому контексті авторка звертає увагу на необхідність проведення адміністративних реформ, спрямованих на спрощення дозвільних процедур та підвищення інституційної спроможності місцевої влади.

Природно-екологічний чинник також займає провідне місце. Вона акцентує увагу на необхідності врахування екологічної стійкості регіонального розвитку, зокрема рівня використання природних ресурсів, рівня забруднення довкілля та заходів, спрямованих на екологічну модернізацію виробництва. Авторка зазначає, що в умовах глобальних екологічних змін цей фактор набуває все більшого значення у процесі оцінки ефективності регіональних економік.

А. Бакалінська наголошує, що залучення інвестицій є критично необхідним для економічного зростання регіонів, однак ефективність цього процесу залежить від якості інвестиційного середовища. Авторка аналізує ключові фактори, що впливають на інвестиційну привабливість регіонів, зокрема рівень розвитку інфраструктури, наявність кваліфікованої робочої сили, податкові стимули та адміністративні бар'єри. Вона також підкреслює, що одним із головних рушіїв економічного розвитку є інноваційна активність

регіонів, яка визначає їхню конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі [1].

Сучасні виклики, зокрема вплив глобалізаційних процесів, цифровізації та екологічних змін, потребують розширення підходів до регіональної діагностики. Провідною складовою стає використання даних у реальному часі, прогнозних моделей і штучного інтелекту для більш точної оцінки ефективності економічного середовища. Саме таке поєднання традиційних та інноваційних методів дозволить забезпечити більш гнучку та результативну стратегію розвитку регіонів.

О. Єрмакова розглядає діагностику економічного середовища регіонів крізь призму глокалізації, наголошуючи на необхідності поєднання глобальних та локальних підходів для формування ефективної регіональної політики. Вона підкреслює, що приморські регіони України мають особливі конкурентні переваги, пов'язані з географічним положенням, екологічними факторами та можливостями інноваційного розвитку. У її дослідженнях акцент робиться на стратегуванні інноваційного розвитку регіонів, що має базуватися на комплексному аналізі економічного середовища, включаючи екологічні, соціальні та управлінські аспекти [5].

Регіональна діагностика ефективності економічного середовища повинна включати не лише класичні економічні показники, а й враховувати специфіку конкретних територій. Для України це особливо актуально, оскільки регіони мають суттєві відмінності у рівні розвитку, структурі економіки та потенціалі інноваційної діяльності. Поєднання глокального підходу, запропонованого О. Єрмаковою, із сучасними цифровими методами аналізу дозволить створити більш гнучку систему управління регіональним розвитком.

А. Кучер, Л. Кучер, Ю. Пащенко аналізують роль циркулярної економіки в сталому розвитку регіонів. Вони зазначають, що застосування циркулярних моделей сприяє ефективному використанню ресурсів, зменшенню рівня відходів та покращенню екологічного стану, що є необхідним для підвищення ефективності економічного середовища регіонів. Науковці наголошують на необхідності розробки індексу оцінки впровадження циркулярної економіки, який би дозволив порівнювати рівень її розвитку в різних регіонах та країнах [2].

Дійсно, в сучасних умовах інтеграція циркулярної економіки у регіональну політику є необхідною передумовою для досягнення сталого розвитку. Окрім екологічних

переваг, впровадження циркулярних підходів сприяє економічному зростанню, оскільки дозволяє зменшити витрати на сировину, стимулює розвиток інноваційних бізнес-моделей та створює нові робочі місця. Тому в рамках діагностики ефективності економічного середовища регіонів варто враховувати не лише традиційні показники розвитку, а й рівень застосування принципів циркулярної економіки.

О. Лазарєва пропонує комплексний підхід до оцінки ефективності регіонального економічного середовища. Вчена акцентує увагу на важливості використання не лише економічних, а й соціальних та екологічних індикаторів для повноцінного аналізу стану регіону. Науковець обґрунтовує необхідність застосування факторного аналізу та побудови динамічних рядів, що дозволяє прогнозувати та ефективно планувати розвиток регіонів [3, с. 65–66].

Згідно з її підходами, для забезпечення повної діагностики ефективності економічного середовища важливо брати до уваги широкий спектр показників. Це дозволяє не лише ідентифікувати проблеми регіону, а й визначити потенційні напрямки для розвитку та покращення. Використання факторного аналізу є ефективним інструментом для виявлення взаємозв'язків між різними аспектами регіональної економіки та соціальної сфери. Тому, в рамках діагностики економічного середовища, потрібно не обмежуватися лише традиційними економічними показниками, а й використовувати комплексний підхід для розробки обґрунтованих стратегій розвитку.

Оцінка ефективності регіонального економічного середовища повинна базуватися на більш широкому підході, який охоплює не лише традиційні економічні індикатори, а й соціальні та екологічні аспекти. Тільки такий комплексний підхід дозволяє дати більш повну картину розвитку регіону і виявити взаємозв'язки між різними сферами його функціонування. Врахування соціальних факторів, таких як рівень освіти, доступність медичних послуг, рівень безробіття та соціальної інклюзивності, є критичними для забезпечення стійкого розвитку регіону, оскільки ці фактори безпосередньо впливають на якість життя населення.

Що стосується екологічних індикаторів, то вони мають стати невід'ємною частиною процесу оцінки, адже екологічна стабільність є важливою умовою для забезпечення довгострокового економічного зростання. Врахування впливу

підприємницької діяльності на навколишнє середовище дозволяє передбачити можливі ризики і сприяти переходу до сталого розвитку, де збереження екосистеми та природних ресурсів йде поруч з економічними досягненнями.

Використання факторного аналізу і побудови динамічних рядів дає змогу не лише ретроспективно оцінити ефективність економічного середовища, але й здійснити більш точне прогнозування на майбутнє. Це дозволяє розробляти конкретні стратегії розвитку для кожного регіону, враховуючи його унікальні умови, сильні та слабкі сторони, а також потенціал для подальшого зростання. Системний підхід до оцінки і планування створює передумови для забезпечення ефективного управління на всіх етапах – від короткострокових змін до довгострокових трансформацій.

Підвищення стійкості та конкурентоспроможності регіональних економік є основним завданням для забезпечення сталого розвитку територій в умовах глобалізації та швидко змінюваного економічного середовища. У зв'язку з цим необхідно розробляти та впроваджувати практичні заходи, що зможуть зміцнити економічну основу регіонів, знизити вразливість до зовнішніх і внутрішніх шоків та сприяти збільшенню їхнього конкурентного потенціалу на національному та міжнародному рівнях (табл. 1).

Практичні рекомендації з підвищення стійкості та конкурентоспроможності регіональних економік орієнтовані на використання сучасних інструментів та стратегій, що враховують потреби та можливості кожного регіону. Впровадження інновацій, оптимізація ресурсів, розвиток інфраструктури, підтримка бізнесу та залучення інвестицій є критично необхідними для забезпечення сталого економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності регіонів на глобальній арені.

Висновки. Отже, розглянуто необхідність комплексного підходу до діагностики ефективності економічного середовища регіонів. Підкреслено, що для забезпечення сталого розвитку територій важливо враховувати не лише економічні показники, а й соціальні, екологічні та інноваційні аспекти. Використання сучасних методів, таких як факторний аналіз та принципи циркулярної економіки, дозволяє глибше оцінити потенціал регіонів і виявити напрямки для їх розвитку. Також було визначено, що для підвищення конкурентоспроможності регіонів необхідно інвестувати в інноваційну інфраструктуру, підтримку малого та середнього бізнесу, розвиток транспортної інфраструктури та кластеризацію економіки. Залучення іноземних інвестицій та оптимізація ресурсів є провідними етапами для зміцнення економічної стійкості і досягнення довгострокового зростання.

Таблиця 1

Практичні рекомендації для підвищення стійкості та конкурентоспроможності регіональних економік

Рекомендація	Опис	Очікувані результати
Розвиток інноваційної інфраструктури	Створення умов для розвитку НДДКР (науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт) та технологічних парків.	Зростання інноваційної активності, залучення інвестицій.
Оптимізація використання ресурсів	Впровадження принципів циркулярної економіки та раціональне використання природних ресурсів.	Зниження витрат на сировину, зменшення екологічного навантаження.
Розвиток інфраструктури та транспортних зв'язків	Інвестування в модернізацію інфраструктури, транспорту та логістики для з'єднання регіонів з глобальними ринками.	Підвищення ефективності доставки товарів, зменшення транспортних витрат.
Підтримка малого та середнього бізнесу	Створення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього бізнесу через пільги, кредити та гранти.	Стимулювання підприємництва, збільшення зайнятості.
Створення кластерів та кластеризація економіки	Формування економічних кластерів, що об'єднують підприємства, наукові установи та органи влади для спільного розвитку.	Збільшення ефективності виробництва та взаємодії між підприємствами.
Залучення іноземних інвестицій	Створення сприятливого інвестиційного клімату через зниження бюрократичних бар'єрів та податкові пільги для інвесторів.	Залучення капіталу, технологій та нових ринків.

Джерело: власна розробка автора

Список використаних джерел:

1. Бакалінська А.О. Концептуальні основи економічної діагностики. *Економічний простір*. 2020. № 154. С. 145–148. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-27>
2. Кучер А., Кучер Л., Пашченко Ю. Циркулярна економіка в системі сталого розвитку аграрного сектору в умовах євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. URL: <https://surli.cc/yjpbpx>
3. Лазарева О.В. Діагностика соціально-економічного стану регіоні. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2014. № 2. С. 65–71
4. Пугачевська К. Регіональний розвиток як чинник формування конкурентоспроможності економіки регіону. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 3. С. 63–68. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.3.63.68>
5. Стратегування інноваційного розвитку регіонів України на засадах глокалізації: монографія /О. Єрмакова та ін.; за наук. ред. О.А. Єрмакової; НАН України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. Одеса : ІПРЕД НАНУ, 2019. 387 с.
6. Сухінін С. Методологічні засади регіональної діагностики як прикладного напрямку соціально-економічної географії. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*, 2021. № 32. С. 81–88. URL: <https://periodicals.karazin.ua/pbgok/article/view/16874/15593>
7. Шандрівська О. Детермінанти розвитку соціально-економічного простору України: у фокусі концепції регіоналізації. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2021. Вип. 5. С. 46–60. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25340/211219ekonomiknove-48-62_0.pdf

References:

1. Bakalinska A. O. (2020). Kontseptualni osnovy ekonomichnoi diahnostryky [Conceptual foundations of economic diagnostics]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 154. pp. 145–148. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-27> (in Ukrainian)
2. Kucher A., Kucher L., Pashchenko Yu. (2021). Tsyrukuliarna ekonomika v systemi staloho rozvytku ahrarnoho sektoru v umovakh yevrointehratsii [Circular economy in the system of sustainable development of the agricultural sector in the context of European integration]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 31. Available at: <https://surli.cc/yjpbpx> (in Ukrainian)
3. Lazarieva O. V. (2014). Diahnostryka sotsialno-ekonomichnoho stanu rehioni [Diagnostics of the socio-economic state of the region]. *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomoria*, no. 2, pp. 65–71 (In Ukrainian)
4. Puhachevska K. (2023). Rehionalnyi rozvytok yak chynnyk formuvannia konkurentospromozhnosti ekonomiky rehionu [Regional development as a factor in shaping the competitiveness of the region's economy]. *Innovation and Sustainability*, no. 3, pp. 63–68. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.3.63.68> (in Ukrainian)
5. Stratehuvannia innovatsiinoho rozvytku rehioniv Ukrainy na zasadakh hlokalizatsii [Strategizing the innovative development of regions of Ukraine on the basis of glocalization]; monohrafiia (2019) / O. Yermakova ta in.; za nauk. red. O. A. Yermakovoi; NAN Ukrainy, In-t probl. rynku ta ekon.-ekol. doslidzh. Odesa: IPREED NANU, 387 p. (in Ukrainian)
6. Sukhinin S. (2021). Metodolohichni zasady rehionalnoi diahnostryky yak prykladnoho napriamu sotsialno-ekonomichnoi heohrafii [Methodological principles of regional diagnostics as an applied direction of socio-economic geography]. *Problemy bezperervnoi heohrafichnoi osvity i kartohrafii*, no. 32, pp. 81–88. Available at: <https://periodicals.karazin.ua/pbgok/article/view/16874/15593> (in Ukrainian)
7. Shandrivska O. (2021). Determinanty rozvytku sotsialno-ekonomichnoho prostoru Ukrainy: u fokusi kontseptsii rehionalizatsii [Determinants of the development of the socio-economic space of Ukraine: in the focus of the concept of regionalization]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Seriia "Problemy ekonomiky ta upravlinnia"*, no. 5, pp. 46–60. Available at: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25340/211219ekonomiknove-48-62_0.pdf (in Ukrainian)